

Johannekselainen

JOHANNEKSELAISEN PERINTEEN VAALIJA ♦ 73. VUOSIKERTA

Maaliskuu 2022 ▼ nro 3

Johanneksen sukat jalkaan

Parin viime vuoden aikana olemme viettäneet enemmän aikaa kotona kuin aiemmin. Corona-aika on pakottanut pysyttelemään enimmäkseen omissa oloissaan. On siivottu kaapit ja varastot ja löydetty monenlaista unohtunutta – kesken jääneitä käsitöitä, lankoja, kankaiden jäännöspaloja ja muita materiaaleja, jotka on jätetty odottamaan aikaa parempaa. Löydöt ovat voineet innostaa tekemään ne nyt valmiiksi. Moni on myös löytänyt uuden harrastuksen käsitöistä. Neulomisesta onkin tullut maailmanlaajuinen buumi. Meillä televisiosta tutut Strömsö-neuleet, erityisesti islantilaistyyppinen villapaita, on saanut monet tarttumaan puikkoihin. Perinteiset villasukat pitävät kuitenkin edelleen pintansa.

Riitta Kukkosen käten töitä. Vasemmalla Piikkiö-sukat, Johanneksen sukat oikealla.

Sukkamalleja Kannakselta

Pitkät, yli polven ulottuvat sukat ovat taas muotia, mutta materiaali on huomattavasti miellyttävämpää kuin 1950-luvun harmaissa ”pässinpökkimisä”, pistelevissä villasukissa. Nykyiset sukat ovat värikkäitä, kuvioin koristeltuja. Lankamateriaalikin on muuttunut, yleinen sukkalanka sisältää lampaanvillan lisäksi keinokuitua, joka lisää langan kestävyyttä. Pelkkä villalanka kuluu helposti kantapäästä, mutta saahan sen korjattua parsimalla – taito, joka vaatisi ehkä elvyttämistä sekín.

Vuonna 2014 ilmestyi työryhmän Pia Ketola-Eija Bukowski-Leena Kokko-Anne Bäcklund-Sari Suuronen kirja Sukupolvien silmukat, josta sukkién ja muiden jalkaverhojen lisäksi löytyy lapasia ja sormikkaita. Kaikki mallit ovat menetetyt Karjalan alueelta, Suomen museoista, arkistoista tai yksityishenkilöiltä kerättyjä. Ehkä yllättäen väríen ja kuvíoiden kirjo on runsas, varren pituus vaihtelee nilkasta polveen, ehkä ylikin. Ainoat harmaat ovat Harlusta tallennetut sulhassukat, mutta niidenkin varrensuu, kantapää ja terän karkkiosa ovat punaiset.

Kirjassa on mm. Sari Suurosen laatima Suomen kansallismuseon kokoelmista löytyvien Johanneksesta tallennettujen sukkién ohje. Sukat ovat lyhytvartiset villaiset miesten kirjoneulesukat. Väreinä ovat punainen, vihreä, valkoinen ja sininen, kantapääät harmaat. Sukat on valmistettu ennen vuotta 1893.

Jo vuonna 1948 ilmestyi käsityönopettaja-kirjailija Mary Oljen myös Kansallismuseon sukkakokoelmiin perustuva kirja Suomalaisia sukkia ja muita neuletöitä. Tämän kirjan ohjeet ovat yksivärisiä, muutamien varressa on värillisiä raitoja ja vain yhdessä mallissa on kahta väriä teräosassa. Piikkiöstä on otettu talteen koristeellinen polvisukka, jonka kuviot syntyvät oikeista ja nurjista silmukoista. Kirjan alkusivuilla on Helmi Helmisen lyhyt tutkielma Sukan vaiheista ja käytöstä ihmiselämässä. Riitta Kukkonen on tehnyt seuraavan koosteen Helmisen artikkelista.

Kesti aikansa ennen kuin tähän tulokseen päästiin, ja ennen kuin siihen pyrittiinkään tai haluttiinkaan päästä, vaikka tekniikka ja kuosit olisivatkin muussa esinetöissä olleet käytössä. Aina ei suinkaan ole pidetty kauniina tai soveliaana paljastaa ja korostaa jalan luonnollisia muotoja tai väriä. Lapissa käytetyt kenkäheinätkin porontaljajalkineissa ovat olleet sukkia. Turkisvuoriset tohvelit ovat kuin arktisessa ilmastossa käytettyjen karvakenkien uusi muoto. Sodan käyneillä miehillä oli sukkavarastossaan jalkarätit, joiden ikivanha ja kaunis nimi oli hattarat. Jos ottaa lukuun kaikki ne jalkineet, jotka ovat kehittyneet kengiksi entisistä sekä sukan että kengän virkaa toimittaneista nahkasukista, kurpposista, kaislatöppösistä, huovikkaista jne., ei sukan sukupuun versoilla näytä loppua olevankaan.

Säärykset

Kesäisissä arki- ja työasuissa riittivät sääriä varjelemaan säärykset, kalsut. Ne tehtiin ennen kankaasta, kesällä liinasta, talvella villakankaasta. Kankaisten säärysten sijaan ruvettiin sitten neulomaan kalsuja langasta tai rihmasta, tai pantiin sääryksiksi vanhoista sukista jääneet varret eli pyöräkhét. Talvella kalsuja pidettiin kovilla pakkasilla villasukkien alla tai lumessa kuljettaessa lumisukkina sukkién ja kenkién päällä. (Toim. huom.: vrt. nykyajan villitys, villasukkajuoksu) Milloin sukka tarvitsi teräosaansa lisäämmikettä tai kun tahdottiin varjella pitkiä sukkia kulumiselta, vedettiin jalkaan nilkkasukat, teräset, syylíngit, tai miksi niitä milläkin seudulla sanottiin.

Syylíngit 1920–40?-luvuilta, huovutettua villaa. KUVA: Lusto - Suomen Metsä-museo/ID urn:kn:63658. CC BY 4.0.

Niihin voitiin kestävyyttä ja lämpöä lisäämään panna villojen lisäksi karvoja tai hiuksia. Vielä keskiajalla oli kenkä ja sukka yksi ja sama: pohjaamaton nahkasukka tai vahva villakangassukka, miehen puvussa niin pitkävartinen, että se vyöhön tai lyhyen mekon helmaan kiinnitettynä toimitti myös housunlahkeen virkaa.

Miniän velvollisuudet

Kirjoneulesukat Johanneksesta. KUVA: Suomen kansallismuseo/Kansatieteelliset kokoelmat/ID 521359. CC BY 4.0.

”Jos syylinkiä vietiin, niin säärys tuotiin”, on entinen Turtolan emäntä sanonut saatuaan tyttärensä miehelään ja miniän itselleen. Tämä tyttären ja miniän vertaaminen varrettomaan sukanterään ja terättömään säärykseen, ja niiden rinnastaminen itseensä pitkään sukkaan, jona sanoja, äiti tai anoppi, sananparressa esiintyy, ilmaisee nasevasti sitä uskomuksiin perustuvaa tapaoikeudellista merkitystä mikä sukalla jalan verhona ja siihen kätkeytyvien voimien kuvana ja haltijana on ollut. Miniän alistettuun asemaan appelassa kuului velvollisuus huolehtia anopin ja apen sukista ja ”jaksaa jalat” heiltä aamuin illoin. Samoin myös aviomieheltä. Tämä oikeusmeno on vanha ja kaikki sukan ja sen edeltäjien vaiheet läpikäynyt.

Kihlasukat

Vielä 1800-luvulla ei kihlausta pidetty oikein tapojen mukaan tapahtuneena ja pätevänä karjalaisten mielestä, jollei se tapahtunut siten, että sulhanen ja morsian seisoiivat sillanliitoksen kohdalla tuvassa ja todistajien läsnä ollessa yhtä aikaa kumpikin taholtaan ojensivat korenonn yli ja ali kihlat toisilleen. Morsiamen puolelta oli annettava nimenomaan sukat. Morsian tunnusti avioliiton kautta syntyneen oikeussuhteen myös sulhasen koko sukuun lahjoittamalla häämenojen aikana kullekin sulhasen sukulaiselle sukat pantiksi. Sukkia pitikin olla kirjnullisittain ja orsittain ja niiden valmistus oli aloitettava heti, kun tyttölapsi maitohampaansa varisti.

Värillä väliä

Sukkién käytössä kaikkiin tehtäviin on aina pantu painoa niiden väriin, aineksiin ja muotoon. Samoin siihen, onko sukka uusi vai käytetty, parillinen vai paripuoli, vasemman vai oikean jalan, nurin vai oikein päin jne. Uuden ajan alussa vallinneen espanjalaisen muodin kaudesta lähtien musta on ollut suru- ja virkapuvun sukkién väri. Oppineita naisia pilkattiin aikanaan ”sinisukiksi”, mutta vielä nöyryyttävämpi nimitys oli ”vihreäsukka”. Vihreitä sukkia oli pakko käyttää esim. Skotlannissa

sellaisen tytön, joka itse vielä naimatonana joutui tanssimaan nuoremman sisarensa häitä. Muualla taas samaan asemaan joutunut ei saanut häätanssissa lainkaan kenkiä, vaan hänen piti hypiä sukkasillaan, vieläpä silkisukissa. Sen luultiin edesauttavan uhattua naimaonnea. Villasukkissahan meidänkin vanhainpiikain tietämän mukaan piti kavuta ylös Kyöpelinvuoren lasirinnettä!

Henkimaailman asioita

Niin kiusallisen pian parsittavaksi kuluvia kuin sukat ovat olleet, taioissa ne ovat lujia ja läpipääsemättömiä. Satu kertoo myrkkykäärmeestä, joka kyllä puhkoi seitsemän kirkonmuuria, muttei päässyt puikoilla neulotun sukan läpi. Sellainen voima siinä asuu, koska se on yhtenäinen ja ympäripyöreä.

Milloin katsottiin olevan syytä pelätä henkimaailmaa, pukeuduttiin vasiten eriparisiin sukkiin. Pienille lapsille ei mielellään koskaan pantu saman parin sukkia jalkaan. Eksyksiin joutunut käänsi sukkansa ja muut vaatteet nurin. Nytkin sanotaan tuottavan onnea, jos sukka vahingossa tulee nurin jalkaan. Makkaralle valuvia ja sukkanauhattomia sukkia verrattiin sadepilviin, eikä sellaista huolimattomuutta sallittu ainakaan silloin, kun tarvittiin poutaa. Sananparsi tietää myös: ”Syltysukkaa ja kämäräkenkää ei huoli kukaan.” Kovin kiellettiin myös parsimasta sukia jalassa. ”Joka neulalla pikkoo, se puukolla riisuu.” Tulee onnettomuus ja tapaturma. Näytteenä siitä, miten läheisesti sukan käsitettiin kuuluvan jalkaan, mainittakoon että entisajan haavurit kielsivät jyrkästi parsimasta sukkaa ennen kuin se haava oli täysin parantunut, jota saatessa sukkakin oli repeytynyt. Suomalainen kansanlääkäri tunsí myös sukanvihát, joita saunassa paranneltiin ja joita vastaan oikeauskoinen kansanmies sylkäisi kolmasti sukkaansa joka aamu niitä jalkaansa vetäessään. Tiedettiin sekín, kuinka jokin kamala kulkutauti saatiin kaikkoamaan. Riisuttiin jonkun tautiin kuolleen jalasta kuolinsukat, eikä annettukaan niitä mukaan hautaan, vaan vasta sitten, kun kuollut oli käynyt niitä kolmasti kaipaamassa. Sukat saatuaan hän vei manalle myös taudin.

TÄS LEHES:

Seuran kevätkokous-kutsu

s. 2

Johannesjuhlista ennakkotietoa

s. 2

Kylmää tekemässä

s. 5

Tunnistatko murre sanat

s. 7

Kirkonrakentaminen etenee Sovetskissa

Alla nähtävät kuvat todistavat ortodoksisen kirkkorakennuksen nousevan jo vahvasti esiin maisemassa vanhalla kirkonmäellä, vaikka kattorakenteita ja kupolitorneja vielä uupuukin ja epäilemättä paljon viimeistelytyötä. Kuvat ovat viime vuoden loppupuolelta ja sen mukaan sisätiloissa on jo voitu kokoontua hartaustilaisuuteen. Olemme saaneet toimitukselle aineistoa Hannu Salmisen kautta ja sen avulla pääsemme seuraamaan muutoksen etenemistä.

Johanneksen kirkonmäki keväällä 1991 ennen muistomerkkihankkeen alkua.

Johanneksen kirkonmäen muutosvaiheisiin on jälleen kerran aihetta tiiviisti palata, koska kyseessä on niin keskeinen alue ja vanha seurakunnallinen kiintopiste. Johannes-Seuralle kirkonmäki on merkinnyt suurta onnistunutta talkoo- ja yhteistyökohdetta. Kotiseutumatkojen ryhmille se on merkinnyt tärkeää käyntikohdetta, muistojen paikkaa. Alueen raivaus ja alttarimuistomerkkien pystyttäminen toteutui vuosina 1991-92 mitattavana hankkeena. Kymmenen vuotta myöhemmin alue suojeltiin sopimuksin rakentamiselta, mutta paineen kasvaessa seura antoi hyväksyntänsä ortodoksisen rukoushuoneen pystyttämiseen alueelle. Pitkään aikaan ei mitään tapahtunut, vaikka ortodoksikirkko oli hiljaisesti hankkinut hallintaoikeuden koko mäkeen.

Vasemmalla ja oikealla on toimitukselle tallentuneita kuvia vuosien varrelta. Mukana on **Tatu Kososen** vuonna 2015 ottama kuva vanhasta syksyyn hiljentyneestä kirkonmäestä. Seuraavana kesänä aluetta alkoivat ympäröidä rakennusaidat. Seurankin piti sopia asioita uusiksi tapahtumien edetessä. Alttarimuistomerkki risteineen on lopulta siirretty rakentamisen tieltä uudelle hautausmaalle. Viimeisenä kuvana sarjassa on kirkon tuleva profiili sellaisena kuin se mäellä esiteltiin viitisen vuotta sitten rakentamisen alkuvaiheissa. Tuttuja piirteitä nykyprofiiliin on nähtävissä. Kyseessä on ortodoksinen kirkko eikä enää rukoushuoneen malli. Muutoksen keskellä voi vain todeta, että ehkä parempi tämäkin kuin mahdollisena vaihtoehtona kaupparakennus tai pari kerrostaloa.

Edellisvuoden kuva rakennuksen alkaessa nousta.

Kirkonmäki syksyllä 2015.

Profiilikuva tulevasta kirkosta.

Teemapuisto Koskijärvelle

Kirkonmäki ei ole ainoa rakennuskohde kotiseuduillamme. Joulukuussa avattiin Koskijärvelle metsän keskelle Arktinen Teemapuisto (suomennettuna puiston nimi on Meidän Arktiksemme).

Se välittää esimerkiksi koululaisryhmille tai aikuisväestöllekin venäläisten historiaa ja merkitystä arktisella alueella. Karjala-lehti on esitellyt teemapuistoa hiljattain.

Pienestä alusta on tarkoitus kasvattaa näkyvämpi teemakeskus. Sen taustavoimana on Venäjän maantieteellinen seura, joka on perustettu jo 1845 ja katsoo sen mukaisesti menneeseen. Hiljaisten vaiheiden jälkeen seura on aktivoitu tällä vuosituhanella uudelleen toimintaan. Se on osa ohjelmaa, jolla Venäjä tukee rooliaan arktisella alueella. Seuran johdokunta edustaa hyvin vaikutusvaltaisia tahoja.

Teemapuiston sanoma on tiedollista sekä toiminnallista ja siitä varmasti kuullaan lisää.

Jos hävitä pelot, murheet vois,
kuin kevätjää – vain sulaa pois.
Ja vesi taas vapaana virtaisi vaan,
säde auringon leikkisi pinnassaan.

Kun rauhan linnun pesäpuu
jää myrskyyn, melkein tukahtuu
voi toivon lehvän, pienenkin
voimat siirtää vuoreinkin.

Parastaan pieni ihminen antaa
kun yhden päivän kerrallaan kantaa.
On yhdessä kulkien helpompi tie
eteenpäin rohkea mieli vie.

Kuva ja runo: Heli Sirkesalo

Johanneksen lottien paikallisosasto

Johanneksen suojeluskunta oli perustettu talvella 1918. Kunnallisneuvoksetar Olga Huitu kokosi Rokkalan hoviin naisia perustamaan suojeluskunnan ompeluseuraa. Ompeluseura kokoontui kerran viikossa valmistelemaan suojeluskunnalle varusteita. Kauko Huitu oli ensimmäinen paikallispäällikkö. Naiset valmistivat suojeluskunnalle lipun, jonka oli suunnitellut Juhani Viiste.

**Johanneksen Lotta-Svärd
yhdistyksen 10-vuotisjuhla
18.11.1930**

Arvokasta juhlaa vietettiin monipuolisen ohjelman merkeissä. Aiemmin päivällä lotat kävivät viemässä kukkia Kaislahden sankaripaadelle.

**Kodin, uskonnon ja isänmaan
hyväksi**

Juhla pidettiin Vaahtola-talon juhlasalissa. Sali oli kauniisti koristeltu kynttilöin, kukin ja Suomen lipuin. Kutsuvieraat toivotti tervetulleeksi lottia **Loviisa Koukku**. Puheessaan hän kosketteli yhdistyksen toiminnan tarkeitua kodin, uskonnon ja isänmaan hyväksi. Sekakuoro lauloi opettaja **T. Laurikaisen** johdolla ”Sotarukouksen” ja ”Rauhan maan.” Tämän jälkeen seurakunnan pastori **K. A. Aukee** otti vastaan lottalupauksen 30:ltä lotalta, teroittaen samalla heille mieliin lupauksen velvoittavasta merkityksestä. Yleisö veisasi lupauksen päätteeksi ensimmäisen säkeistön virrestä ”Jumala ompe linnamme.” Paikallisosaston puheenjohtaja **Esteri Sarro** pyysi vieraita nousemaan ja viettämään hetken hiljaisuudella ja kunniotuksella sankarivainajien muistoa.

Puheenjohtaja Esteri Sarro luki laatimansa 10-vuotiskertomuksen sekä luovutti merkkipäivän johdosta 10 000 mk suojeluskunnalle. Lahjoituksen ottivat kiitollisuudella vastaan suojeluskunnan esikunnan jäsenet: **T. Laurikainen, C. Wager ja O. Valtonen**. Juhla jatkui opettaja **T. Laurikaisen** yksinlaululla **C. Wagerin** säestyksellä.

Piirisihteeri **Alma Holm** jakoi 10-vuotismerkkejä lotille, jotka koko ajan olivat olleet toiminnassa mukana. Merkin saivat: **Selma Lindvall, Loviisa Koukku, Anna Laite, Sandra Pärssinen, Aura Tiilikainen, Hilda Ikävalko, Esteri Sarro ja Ida Riikonen**.

Isänmaallisia lauluja, kanteleen soittoa ja lausuntaa

Välillä juotiin lottien tarjoamat kahvit. Ohjelma jatkui kuoron esittämällä isänmaallisilla lauluilla. Valistus-ohjaaja, maisteri **P. Korven-Korpinen** puhui 10-vuotiaan yhdistyksen toiminnan iloista ja suruista. Lotta **Annikki Asikainen** esitti kanteleen soittoa ja lausuntaa kuultiin lottia **Annikki Louhi-vuoren** tulkitsemana. Vapaan sanan aikan luettiin saapuneet onnittelut. Tervehdyksensä esittivät: piirihoitokunnan rva **Parviainen**, piiriesikunnan ja piiripäällikön maisteri **P. Korven-Korpinen**, Viipurin paikallisosaston nti **Emmi Lilius**, Säiniön lottien rva **Mytty**, sk-alueen aluepäällikkö **Mytty** ja Johanneksen suojeluskunnan opettaja **T. Laurikainen**.

Hilja Valtosen kirjoittama kuvaelma ”Lumiö” päätti juhlan ohjelman osuuden. Juhlaan otti osaa 150 kutsuvierasta joiden laulamaan Maamme-lauluun tilaisuus päättyi. Juhlaa luonnehdittiin vaatimattomaksi, mutta isänmaallisesti mieltä kohottavaksi tilaisuudeksi.

– Liisa Katajainen –

Lähde: Karjala-lehti 21.11.1930

Tähän ompeluseuraan perustui virallinen Lotta-Svärd paikallisosasto, joka perustettiin 15.11.1921 kunnantalolla. Puheenjohtajaksi valittiin **Selma Lindvall** ja sihteeriksi opettaja **Loviisa Koukku**. Kahden vuoden kuluttua puheenjohtajaksi tuli **Esteri Sarro**, joka hoiti tehtävää 13 vuoden ajan. Sarro siirtyi muualle ja tilalle valttiin paikakunnalle palannut **Selma Lindvall**, joka hoiti tehtävää evakkoajanaan asti. Talvisodan aikana puheenjohtajana oli **Rosa Valtonen**. Muut puheenjohtajat olivat: **Anna Laite** ja **Alina Koli** kumpikin vuoden ajan. Sihteerinä toimivat Esteri Sarro, opettaja **Anni Nikku** ja pankkivirkkailija **Laila Rusanen**.

Lotat toimivat eri jaostoissa, suurin osa muonitusjaostossa. Sen päällikkönä oli opettaja **Aino Vartiainen**. Sairaanhoidajat **Selma Lindvall** ja **Oili Peltonen** olivat lääkintäjaoston päällikköinä. Kyläosastoja perustettiin useita Vaahtolan lisäksi. Kaijala, Karhula, Rokkala, Revonsaari, Lippola, Tikkala, Räihälä, Huunonsaari ja Kaislahti saivat omat osastonsa. Vuoteen 1936 asti toimi Vaahtolan kyläosaston johtokunta paikallisosaston johtokuntana. Vaahtolaan tuli oma johtokunta ja puheenjohtajaksi valittiin **Saima Mattila**. Kyläosastot olivat itsenäisiä hoitaen omat rahavaransa, järjestäen kokoontumisensa ja järjestäen iltamia. Rekisteröity paikallisojohtokunta kuitenkin valvoi toimintaa. Lottien koulutus oli tärkeää, koska tehtävät olivat erilaisia. Lottia lähetettiin kuusi kuukautta kestäville kursseille. Lottia kävi sairaanhoitoapulaisen kursseilla ja piirin järjestämällä muonitus-, lääkintä- ja kansliakursseilla Viipurissa. Kaijalassa ja Rokkalassa järjestettiin myös muonitus- ja lääkintäkurssit. Opettajina olivat keskusjohtokunnan jaostoneuvojat. Kursseille osallistujia oli runsaasti. Kurssimerkkinä oli valkoinen tähti. Kaksipäiväisiä neuvottelupäiviä pidettiin Vaahtolan nuorisoseuran talossa jaostoneuvojien johdolla. Kaikista kyläosastoista oli osallistujia aina Uuraasta asti. Kutsuvieraina olivat suojeluskunnan entiset ja toimivat paikallispäälliköt ja päällystöt sekä paikkakunnan virkamiehet. Piirineuvojan tehtäviä olivat sääntöjen selostus ja lottien ohjaus kyläosastoissa. Esitelmät, alustukset, selostukset ja luennot säännöistä olivat ompeluiltojen sisältöä.

Hiihto- ja kävelymerkkisuurituksia järjestettiin kunnan kohottamiseksi.

Kolmen kilon hiekkapussi selässä lisäksi varmasti kuntoa. Kulta-, hopea- tai pronssimerkki oli palkintona osallistumisesta. Välineet suunnistamisharjoitusta varten piti hankkia itse. Paikallispäällikkö **Teodor Voutilainen** opasti mielellään harjoituksia. Juhlia ja iltamia järjestettiin säännöllisesti. Niiden avulla kerättiin varoja toimintaa varten. Vuonna 1923 järjestettiin suuret arpajaiset, joista sadut varat muodostivat paikallisosaston perusrahaston. Kesäkuussa 1933 paikallisosasto järjesti piirin suuret kesäjuhlat Johanneksessa. Juhlavieraita saapui kaikilta piirin alueilta. Juhlajumalanpalvelus pidettiin kirkossa, päiväjuhlat Pikonmäellä meren rannalla ja lauantain ja sunnuntain sisäjuhlat Vaahtolan nuorisoseuran talolla.

Autoretket suuntautuivat Kirjolan kartanoon. Pitkien poutajaksojen jälkeen otettiin riemastuksella vastaan virvoittava sade. Juhlaväki sai sireeninoksia kotiin viettäväksi.

Lotat avustivat rahavaroja suojeluskuntaa. Otettiin osaa suojeluskuntalon rakentamisessa, varusteiden ja esim. sotilaskiikareiden hankinnassa. Paikallisosaston täyttäessä 10 vuotta luovutettiin suojeluskunnalle ”pyöreä summa” toimintaa varten. Usein lotat keräsivät varoja invalideille, jäärikotisäätiölle, kirjoja sotilassairaalan lottakodille jne. Yhteistyö oli hyvää suojeluskuntapäällystön ja lottien kesken. Vapaaehtoinen työmäärä Johanneksen lotilta oli suuri. Siihen liittyi valtava kansanvalistustyö, joka ulottui jokai-

seen kylään ja kotiin järjestön kautta. Nuoret naiset oppivat käytännön taitoja mm. ruuanlaitossa ja terveydenhoidossa. Henkinen kehitys, jonka he saivat lottakursseilla oli kauas kantava. Lottakuri, kansalaisen velvollisuudentunto, altis ja uhrautuva mieli hallitsi heitä ja ohjasi toimimaan yhteiseksi parhaaksi.

– Liisa Katajainen –

Lähteet

Johannes. Johanneksen pitäjän historia ja muistelmateos.1959.

Esteri Sarro: Lotta-Svärd yhdistyksen Johanneksen paikallisosasto. Piirros **Impi Haltian** päiväkirjasta/ sotapäiväkirjasta.

Juhlakulkue Vaahtolan koululta kirkolle ja Pikonmäelle v. 1933 (kuva yllä).

Ah! mik' suloisuus
Ah! mik' ihanuus
Tässä onkaan miehen mieles
Kun Lotta tarjoilee
ja kunniss' hymyilee
ja makeut' on kyllä kielel.

Ylä-Ruske Lassa 20.9.1942

Kirjoittanut

[Signature]

Kaikki joukolla jäätä nostamaan!

Jäännostoa Piikkiön Yltöisissä 1961. Kuvaaja Tapio K Kallio. Kuva Piikkiö-Seura.

Monilla asutustiloilla oli navetta ja lehmä. Pihan poikki mentiin juoksujalkaa aamuin illoin lypsylle ja muihin navetatöihin. Lapsena oli mukava seurata maidon käsittelyä, pystyn vieläkin palttamaan mieleen miten siivilävanua käsiteltiin ja valkoinen maito siirtyi tonkkiin. Sitä tuntui olevan hirmuisen paljon, vaikka lehmä ei ollut montaa. Hopeakylkiset, jykevät maitotonkat vietiin joka aamu kärryillä tienhaaran maitolaiturille odottamaan maitoauton tuloa. Paikallisia meijereitä oli tiuhassa. Entäs se katkeamaton kylmäketju? Aran

tuoretuotteen säilyvyys oli hoidettava kesät talvet silloinkin, aikana ennen kylmähuoneita ja tehokasta koneellista viilennystä. Kylmäketjun varmistus kökötti piilossa navetan ja saunarakennuksen välillä, suurten kuusten alla pihapiirin varjoisimmassa paikassa. Suurehko sahajauhoama katki sisälleen ihmeeltä tuntuva asian: kovaa, selkeää jäätä isoina neliskanttisina kuutioina, vaikka ei ollut talvi. Auma toki aleni kesän edetessä ja sahajauhot muuttuivat märemmiksi, mutta lämpiminä päivinäkin

sahanpurujen alta louhittiin rautakan-gella jäätä maitotonkkien viilennykseksi. Isot jääharkot piti tietenkin kuljettaa pihaan jo talvella. Helmi-maaliskuun aikana oli talvesta riippuen hyvä ajan-kohta hoitaa jäiden louhinta ja kuljetus. Aiemmin hevospelillä, myöhemmin traktorilla. Jäidennosto kysyi voimia ja väkeä, usein työ tehtiinkin isommalla miesporukalla talkoovoimin. Jään kuljetus oli tietysti helpompaa, jos tila sijaitsi lähellä merenrantaa tai järveä.

– Heli Sirkesalo –

Nostotalkoita Paimion Fuilassa

Jäälohkareita nostetaan peräkärryyn Fuilan rannassa 1960-luvulla. Martta Loikas (Weckström), Huugo Haltia, Hilka Haltia ja Matti Loikas. Kuva Martta Weckströmin albumista.

Paimiossa asuneet Rastaat, Loikakset, Hörköt ja Haltiat nostivat jäitä talkoilla Paimionjoesta, Fuilan rannasta. Työ oli ”miesten hommia”, mutta tarvittaessa jäänostoon osallistuivat myös naiset. **Martta Weckström** o.s. **Loikas** kertoo: ”Tuuran kanssa kokeiltiin jään paksuutta, (Haltian) **Huuko** tiesi parhaat paikat. Ensin hakattiin tuuralla reikä jäähän ja sahaaminen aloitettiin reijästä. Justeerilla sahattiin jääpaloja, joiden koko oli n. 40 x 60 cm. Ainakin kerran jää petti niin että saappaat oli täynnä vettä, mutta pahempia turmia ei muistu mieleen.” **Veikko Haltia** sen sijaan kertoo, että eräänä aamuna **Poku** (hevonen) ihmeteli kuvaansa öisen jään pinnalla, tallasi etujalan jälle ja sukelsi reki perässä avantoon. Hevosien etujalat saatiin jälle, mutta savipohjasta se ei jaksanut ponnistaa, vaikka reki oli tietysti irroitettu, alkoi jo kangistuakin. Isä-**Huugo**, joka oli käynyt Ypäjän hevoskurssin, pani Pokun turvan ympäri juoksusilmukan ja miehet vetivät sitä valjaista. Tukehtumaisillaan ollut Poku ponnisti

viimeisillä voimillaan kaikkensa, ja se saatiin jään päälle. Isä pani reen kiinni ja ajoi kaksi kertaa Meltolaan ja takaisin niin, että Poku oli lämmennyt ja vaahdossa. Eikä Poku sairastunut. **Veikko** jatkaa: ”Ennen naapurin hankkimaa traktoria nostokelkka oli tehty kuusen rungoista, joiden päissä olleisiin oksan tynkiin jääkimpale nostettaessa nojasi. Toinen pää oli parireen päällä ja jää oli siis heti reessä. Tarvittavat nostokoukut ja muut raudotukset teetettiin seppä **Kankaanpäällä**, joka oli taitava takoja vaikka hänen toinen silmänsä oli vioittunut. Kankaanpää teki mm. helat isän tekemään 5-kaplaiseen rekeen. Nostopäiväksi kylän miehet sopivat aina kauniin kevätpäivän. Jääkasa oli alkuun vilja-aitan lähellä kuusikossa. Kasan pinta oli aina 20–30 cm jäässä. Sitä hakkailin aina tuuralla ja kangella auki. Jäätynyt pinta ei lohkeillut vaan kangella vääntäessä tuli jäätyneeseen puruun vain kangen kokinainen rako. Isältä oli jäänyt ”raivausdynamiittia” ja muutama nalli pihateiden teosta uunin pankolle. Ehdotin, että

paukautetaan jäätynyt kuorikerros sillä rikki. Muutama pötkö dynamiittia ja tulilanka nalliin. Panin yli jääneet nallit panoksen viereen ja peitin reiän. Pamahti ja humahti ja jäätynyt kuorikerros nousi pari vaaksaa ehjänä ylös ja laskeutui takaisin niille sijoilleen... Sitten taas kankihommiin. Kerran kun nostin kangen lyöntiin otti joku messingin välähdys silmään. Kaivoin reikää ja sieltä nousi räjähtämätön nalli, joka oli taittunut v-kulmaan tyhjän osan ja trotyylin rajasta. – Kimakasti se paukahti nuotiossa. Myöhemmin jääkasa tehtiin navetan viereen, noin metrin korkuiset lautaseinät ja jotain sadepressua päälle, helpotti monin tavoin. Maitotonkka jäähdytettiin jääpalojen kanssa saavissa, vesi saatiin kaivoista ämpärillä. Paltan mummo ja äijä hoitivat lypsyhommat niin, että koskaan maito ei laskenut toiseen luokkaan, muistoksi jäi Valion palkintolusikoita.”

– Marjatta Haltia –

Päätilän pojan tarinoita

Turvallinen kasvun aika

Muisteluita Päätilän / Kivitokeen kylistä ja elosta pikkupojan silmin. Joitain asioita muistan jo ennen talvisotaa. Tosin tarkistutin muistini äidiltäni ja myös muilta vanhemmilta.

Kotitalo, tai pitää sanoa torppa, oli Kivitokeen puolella. Talo ei ollut iso, kooltaan noin 50-60 m². Siinä oli tupa ja kammari. Pihapiirissä oli sauna ja pieni navetta. Rannassa oli soutuvene.

Talossa asuivat isovanhemmat **Anton** ja **Judit Maria**, heidän lapsensa **Vilho**, **Otto**, **Toivo**, **Alpo** sekä äitini **Aune** ja mie. Särpimen he hankkivat luontevasti: merestä kalat, kasvimaasta perunat ja muut vihannekset, ja sika teurastettiin jouluksi. Anton kävi satamassa työssä ja pojat tekivät sekalaisia töitä. Äitini oli ompelija. Samassa pihapiirissä oli myös **Edla Sinkkosen** talo, jossa asuivat hänen lisäksi heidän lapsensa. Tuntuikin, että kaikki olivat samaa perhettä.

Hän kertoi olleen useasti **Virolaisten** talossa (**Johannes Virolaisen** kotitalo).

Äitini ompelutaustasta johtuen minulla oli aina kauniita ja tyylikkää vaatteita. Hän sai usein asiakkaitansa ylimääräisiä kankaanpaloja, joista sitten syntyivät minun vaatteeni. Saattoi olla, että ikäkaverini olivat hieman kateellisia. Ei kuitenkaan häiritsevästi.

Lempineni **Toivo** piti minusta erityistä huolta. Hämärä muistikuvani oli, että hän polki pyörällä Uuraaseen ja otti minut usein mukaan. Toivon matkojen syy oli eräs kioski ja siellä kaunis myyjätär, jota kutsuttiin Oplaatiksi (kiiltokuvaksi). Minulle annettiin varmaan limonaattia ja Toivo keskittyi seurusteluun. Heidän suhteensa ei kuitenkaan johtanut pidemmälle, koska sota katkaisi nuo tapaamiset.

Kun sodan uhka oli todellista, niin pikkupojan muistiin tuli vuosien jälkeen pommitusten pelko. Kysyin äidiltäni,

Piirileikit kuuluivat kuvaan.

(Kuvat Kari Sinkkosen kokoelmasta.)

Kaikki tunsivat koko kylässä toisensa ja autoivat varmasti apua tarvitsevia. Yleensä perhejuhliissa oli koko kylän väki paikalla.

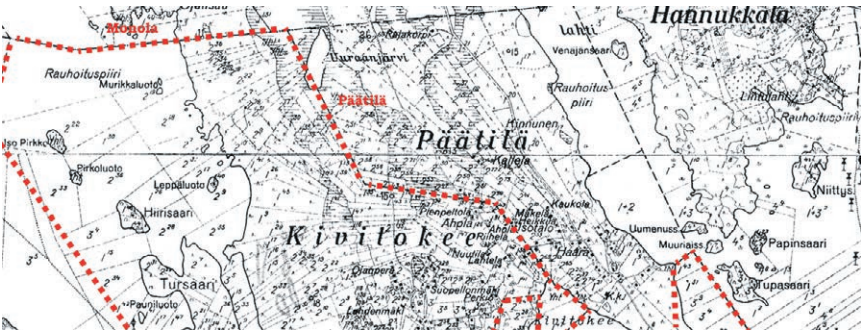
Minä putkahdin maailmaan tammi-kuun 10. päivänä 1936 klo 18.10. Äitini oli yksinhuoltaja. Kun jossain vaiheessa ymmärsin kysyä isästäni, minulle kerrottiin hänen lähteneen merille. Siitä ei sitten enempää kotona puhuttu. Kahdeksankymmentä vuotta myöhemmin löysin veljeni ja siskoni.

Minua kasvatettiin melko vapaasti, mistä huolehti tietysti äitini mutta myös isovanhempani sekä enot. Äitini ompelijan ammatti vei hänet useasti viikoiksi töihin taloihin, missä valmisti koko perheen asut ja vaatteet.

pitikö paikkansa se että oltiin jossain perunakuopassa kirkkaana pakkasyönä, kun taivaalta kuului lentokoneiden ääniä. Äiti kertoi, että pitää paikkansa. Kivitokeen puolella oli hiekkamäki, johon kyläläiset olivat kaivaneet perunakellareitaan säilyttääkseen kesän sadon. Me menimme perunakuoppaamme silloin yöllä.

Syttyi sota ja meidän oli lähdettävä evakkoon. Lähdestä ja matkasta ei minulla ole muistikuvia. Matka turvaan johti Kiskon pitäjään; juna saapui Kosken asemalle 7.12.1939. Kenelläkään ei ollut tietoa, mitä seuraavaksi. Oli vain usko, että kyllä tästä selvitään.

– Kari Sinkkonen –

Kaks oikein, kaks väärin

Lukukausitodistus

Lappeen kunnan Muukonniemen piirin kansakoulusta
syys lukukausi 1950 IV luokan oppilas

Ella Ratia

Käytös kiitett. (10). Huolellisuus ja tarkkaavaisuus tyydytt. (8).
Edistyminen eri oppiaineissa:

Uskonto	7
Uskonnonhistoria ja siveysoppi	
Ympäristöoppi ja asiantieto	
Äidinkieli a) lukeminen	8
b) kirjalliset harjoitukset	8
Historia	
Kotiseutuoppi ja maantieto	7
Luonnontieto	
Maa- ja kotitalous	
Terveys- ja raittiusoppi	
Laskento ja mittausoppi	8
Piirustus	8
Kaunokirjoitus	7
Käsityö	8
Voimistelu, leikki ja urheilu	7
Laulu	9
Ollut poissa 4 tuntia.	Keskiarvo 7,5

Arvosanat: kiitettävä (10 ja 9), tyydyttävä (8 ja 7), riittävä (6 ja 5), heikko (4 ja 3).

Muukonniemen johtaja M. A. Suorsa
Koulun johtaja.

Siihisuorsa
Luokan opettaja.

Näytetty kotona: Miss Rasia
Huoltaja.

Elettiin 1950-luvun alkua pienessä Muukonniemen koulussa. Syyslukukausi oli käynnistynyt hyvin ja lapset olivat pääasiassa innostuneita ja kuuliaisia oppilaita. Saihan koulusta uusia kavereita ja ilmaisen kouluruuankin. Joukkoon mahtui kumminkin aina jokunen pojanvinttiö, joitten huvina oli kepposten tekeminen. Joskus joukossa oli rohkeampia tyttöjäkin, tai pitäisikö sanoa tyhmänrohkeita, koska keppostelijat saivat aina teoistaan rangaistuksen.

Yksi innostunut koulunkävijä oli rohkea saparopää Ella. Koulunkäynti sujui pääasiassa hyvin, vaikka vilkkaasta karjalaistytöstä eivät kaikki opettajat tykänneetkään. Kuri luokissa oli siihen aikaan kova, ja opettaja oli ehdoton auktoriteetti. Häntä piti totella, ja niinpä tunneilla ei saanut höpötellä turhia.

Ellan kielenkantimet eivät aina pysyneet hiljaa ja niinpä tuli joskus seisomisia luokan kaakeliuunin nurkassa. Jos oli menossa mieleiset tunnit, oli Ellakin mallioppilas ja kuunteli ja vastaili nästisti viitaten. Lukeminen, uskonto-, piirustus- ja laulutunnit olivat niitä mieluisimpia. Laskentotunnit tuntuivat vaikeilta, ja niinpä tuli usein asiaa luokan nurkassa olevalle paperikorille. Ei sinne papereita heitetty, mutta kyniä sinne sai mennä teroittamaan. Yhtenä napsahti lyijykynän kärki poikki, kun Ella piirteli numeroita kädet hikisinä laskuvihkoon. Nämä tapahtuivat alemmilla luokilla, mutta eipä laskento tuntunut mieluisalta ylemmillä luokillakaan.

Käsityötunnit kiinnostivat kyllä, jos tehtiin mieluisia töitä. Kolmannen luokan käsityötunnilla määrättiin tehtä-

väksi lapaset. No, mikäpä siinä, ajatteli Ella ja mietti, että olisihan se kiva saada uudet lapaset. Vanhat olivatkin jo monta kertaa parsitut. Jotkut tytöt osasivat jo neulomisen alkeet, mutta jostain syystä Ella ei ollut saanut neulomisoppia äidiltä. Niinpä neulominen kangerteli ja edistyi hyvin hitaasti. Ranteestahan se lapanen aloitettiin, ja opettaja sanoi, että laskekaa sitten joka kerroksella kaksi oikein, kaksi nurin. Nurin? Miksihän sitä piti laskea nurin? Eikö nurin tarkoita sitä, että joku on nurinpäin? Eli se olisi väärin. Näin Ella reknasi mielessään. Se nurin-silmukkakin tuntui niin vaikealta koukkailla. Niinpä Ella päätti laskea silmukat kaks oikein, kaks väärin.

Jälki ei tainnut kovin opettajaa miellyttää. Paljon piti purkaa ja jatkaa neulomista hioituneella ja takkuuntuneella langalla. Kotiin ei saanut koulun käsitöitä viedä. Taisi siinä mennä koko syyslukukausi, ennen kuin lapaset valmistuivat. Nopeimmat ja taitavimmat ehtivät tehdä jo ylimääräisiä töitäkin sillä aikaa, kun heikoimmat tuhersivat lapasien kimpussa. Kun sitten molemmat lapaset valmistuivat, ne sai viedä kotiin. Ja sielläpä syntyikin mekkala. Äiti tarkasti työn tulosta ja rupesi päivittelemään: ”Nämähän ovat saman käden lapaset!” Kenenpä oli syy tähän virheeseen? Oliko Ella tehnyt toisen lapasen samalla tavalla kuin ensimmäisenkin? Lapsiin tehtiin tuppiukekalo, joten peukaloaukko olisi pitänyt tehdä aivan toiselle puolelle kuin ensimmäiseen. Ja niin surkeastihan siinä kävi, että suurella vaivalla tehty neuletyö piti purkaa siihen kovan onnen peukaloon saakka.

Seuraavalla luokalla oltiin jo vähän taitavampia näissä käsityöissä. Kotonakin Ella ompeli mielellään nukenvaatteita naapurin Eilan kanssa. Tämä laji tuntui helpommalta kuin puikkojen kanssa suhraaminen. Niinpä olikin riemastuttava uutinen, kun opettaja kertoi, että käsityötunnilla tehtäisiin nukke! Tähän käsityöhön piti itse ostaa nukan pää. Muut tarvikkeet tulivat koulun puolesta. Pääsin äidin kanssa kylässämmme olevaan Osuusliike Onnin kauppaan, jossa äiti oli nähnyt hyllyssä nukan päitä. Sieltähän se sitten löytyikin kauniisti maalattu, pahvinen nukan pää. En osannut kaivata hienompia päitä, kun en paremmista tiennyt. Mielestäni tuo tyttönuken pää oli hyvin kaunis. Kuvittelin jo, miltä se näyttäisi, kun saisi vartalon ja vaatteet.

Jännityksellä odotettiin seuraavaa käsityötuntia, jolloin ompelutyöt aloitettaisiin. Opettaja oli piirtänyt nukelle vartalon kaavat, ja niitä sitten leikattiin kieli keskellä suuta. Sujuihan se jotenkin, kun saatiin opettajalta neuvoja. Vartalon kokoamisessa ja ompelukoneen käytössä olivat opettajan avut tarpeen. Ellan kokemukset ompelukoneen käytössä olivat olemattomia, kun Eilan kanssa tehdyt nukenvaatteetkin ommeltiin aina käsin. Nukun vartalon osat täytettiin pehmeällä, harmaalla flokkitäytteellä. Pää piti ommella kiinni kaulaosassa olevien reikien kautta. Reikiin pujotettiin kanttinauhan pätkät ja niiden avulla saatiin pää paikoilleen.

Katsoin haikeana, kun toisten tyttöjen nukeilla oli hieno guttaperkkapää ja joillakin jopa hiukset päässä. Ne oli ostettu kaupungin paremmin varustetuista kaupoista, joissa äiti ei koskaan käynyt. Kuitenkin rakastin jo nyt omaa, vielä alastonta nukkeani. Sitten oli vuoro tehdä nukelle vaatteet. Sille ommeltiin aluspaita ja -housut. Housujen lahkeisiin ja paidan kaula-aukkoon virkattiin kaunis reunus. Alushameenkin sai tehdä, jos oli tarpeeksi sukkela ja taitava ompelutöissään. Tehtiinkö nukelle vielä mekko? Sitä ei muistini kerro. Sen jännittävän asian muistan, kun nukelle piti keksiä nimi. Siinä olikin kova miettiminen. Sitten sain ajatuksen, että sehän voisi olla Anita. Tuon nimen olin kuullut siskoltani, kun hän oli sotalapsena Ruotsissa. Niinpä Anitan paidan edustaan kirjoitettiin nimikirjaimet AR. Ne tarkoittivat Anita Ratiaa. Tuo Ratiahan tuli minun omasta sukunimestäni niihin aikoihin.

Minun historiallinen nukkeni on vieläkin hengissä, ainakin suurimmaksi osaksi. Se on kokenut elämänsä aikana isoja muutoksia. Siinä vaiheessa, kun Anita oleskeli jossain kaapin nurkassa, sai minusta viisi vuotta vanhempi siskoni ajatuksen. Kun häneltä leikattiin pitkät, ruskeat hiukset lyhyeksi, tahtoi Lea-siskoni säästää nuo kauniit hiukset ja sitoi ne rusettinauhalla yhteen. Mutta sitten luova siskoni päättikin, että voisi liimata hiuksensa Anita-nukelle. Tuumasta toimeen. Anitasta tuli kerralla hieno pitkine hiuksineen.

Kului aikaa ja koitti vanhimman siskoni Annikin penkinpainaajaispäivä. Hänen oppikouluun pyrkimisensä oli tapahtunut monta vuotta myöhemmin kuin normaalisti. Sota ja evakossa kiertelty olivat sotkeneet koulunkäyntiä. Tuohon aikaan oli tytöillä tapana ottaa penkkaripäivän hevosajelulle syliinsä joku nukke tai nalle ja pukeutua itse pikkutyttöksi. Niinpä siskoni valitsi itselleen Anitan. Mutta hän ei ollut tyytyväinen Anita-raukan ulkomuotoon ja nukkeni sai taas kokea muodonmuutoksen. Annikin mielestä nukella oli liian pienet jalat ja kädet, joten hän ompeli Anitalle uudet, reilun kokoiset raajat. Kasvotkin piti uudistaa uudelleen maalaamalla, ja vaatteeksi siskoni ompeli sille hienon kansallispuvun. Näin Anita pääsi mukaan nuorten abien ajelulle.

Eivät Anitan riepottelut jääneet tähänkään. Nyt tuli Lea-siskoni katumapäälle, kun oli liimannut hiuksensa hetken innostuksessa nukan päähän. Ja niinpä rakas nukkeni sai kokea rajut kivut, kun sen päästä revittiin surkeilematta hiukset irti. Voi tuota Anita-raukkaa! Sen ulkomuotoa ei voinut enää ihailla. Päässä törötti liimaan tarttuneita lyhyitä hiuksenpätkiä ja kasvoilta paljastui jo aikansa elänyt ilme.

Sitten Anita joutui vinttimme pimentoihin ja unohtui sinne vuosikymmeniksi. Onneksi en kuitenkaan sitä hävittänyt. Muutenhan tämäkin kertomus olisi jäänyt kertomata.

Nyt on Anitani saanut kunniapaikan kirjahyllyssäni ja uuden mekon yllensä. Sieltä se katselee surullinen ilme kasvoillaan. Meikit ja nenä ovat aikojen saatossa kadonneet, mutta uskon, että se tietää olevansa minulle tärkeä muisto menneistä ajoista.

-Ella Heino-

Lauantaina huhtikuun 20.

KARJALA

N:o 106 — 1929 — 9

Johannekselaisia merenkulkijoita ja laivanrakentajia

Vaikka ovatkin rannikon asukkaita, ovat meidän päiviemme johannekselaiset melkein kaikki maakrapuja. Toisin oli vielä muutama vuosikymmen sitten. Silloin oli Johanneksen tärkein ja tuottavin elinkeino merenkulku.

Yhdessä koivistolaisten kanssa hallitsivat johannekselaiset Suomenlahden itäosan rannikkoliikenteen, mutta paljon johannekselaisia aluksia purjehti Itämerelläkin. Viime vuosisadan keski- ja loppuvaiheilla oli Johanneksen merenkulku kukoistuksessaan. Silloin omistivat johannekselaiset ja koivistolaiset laivanvarustajat yhdellä kertaa toistakymmentäkin purjehduskuntoista laivaa. Mutta tämän vuosisadan alussa alkoi taantumuskausi. Höyrylaivat tulivat yhä yleisempään käytäntöön, syrjäyttäen purjelaivat rahtilinjoilta.

Kun höyrylaivain ja suurempien purjelaivain hankkiminen oli johannekselaisille mahdotonta, täytyi laivanomistajain myydä laivansa ja lopettaa koko merenkulku. Toiset yrittivät vielä onneansa Pietarin ja Viron liikenteellä, mutta maailmansota, Venäjän valtakaus ja sikkäläisten markkinain sulkeutuminen tekivät lopun koko Johanneksen merenkulusta.

Niin onkin nykyinen johannekselainen miespolvi ollut jo maankamaran uskollinen polkija ja nouseva polvi tietää iso-isänsä ammatista vain taruja ja muistoja. Harvassa lienee myöskin merenkulkijoitakin, tuskinpa muita, kuin Simo Pentti, jo kahdeksannella kymmenellä oleva laivurivänhus, joka kaikesta edelläolevasta minulle kertoi. Ja paljon muutakin tämä menneitä kul-

taisia aikoja muisteleva merikarhu siinä kahvikupin ääressä jutteli. Johanneksen huomattavimmista merenkulkijoista lienee syytä mainita, samoin kuin parista kuuluisasta laivanrakentajasta, sen mukaan, kuin ukko heistä kertoi.

Merenkulkijoista tunnetuimpia oli Adam Riikonen, joka purjehti myöskin valtamerillä ulkolaisissa laivoissa. Rietu Virolaisen mukana oli kertojamme pitkät ajat Itämeren kulkenut. Edelleen mainittakoon Matti Reponen, kuuluisan johannekselaisen Mikko Reposen poika. Hän oli Johanneksen taitavampia ja onnekkaimpia merenkulkijoita, kunnes kova kohtalo vihdoin kohtasi hänenkin laivansa Saarenmaan rannikolla eräänä mustana syysyönä.

Johanneksen suurimpia laivanvarustajia oli Joonas Kurki. Hän oli kotoisin Maksalahden Kurkelasta, mutta asui suurimman osan elämänsä Johanneksessa. Hän oli ainoa, jolla oli rautaisiakin aluksia. Hän oli samoin viimeinen johannekselainen, joka harjoitti Itämeren liikennettä. Muita huomattavia laivureita olivat mm. Adam Suikki ja Joonas Suikki, sekä Vilho Penttilä,

hänkin Makslahdesta kotoisin, mutta Johanneksessa elämänsä viettänyt. Tietysti heitä oli paljon muitakin yhtä huomattavia ja ehkä huomattavimpia, kuin nämä mainitut. Kaikki kuitenkin ovat jo haudassa. Pentti yksin on jäljellä enää.

Edellä jo tuli mainituksi Johanneksen kuuluisin laivanrakentaja Mikko Reponen. Hänen taitonsa oli tunnettu kautta koko Itämeren ja hänen rakentamiensa laivojen luku nousi useisiin kymmeneen. Laivoja rakennettiin sekä Vaahtolassa, että Revonsaassa, jossa Reposen kotipaikka oli. Yhtäaikaa saattoi olla puolenkymmentäkin laivaa rakenteilla. Tarpeet saatiin omista mestistä ja kirvesmiehistä omasta pitäjäst, joten työn ansio jäi ja hyöty tuli koko paikkakunnan hyödyksi.

Toinen tunnettu laivaseppö oli Karhulasta kotoisin ollut Sakari Koli. Hän rakensi etupäässä pieniä laivoja. Koli oli myöskin aikoinaan valtiopäivämiehenä.

Lukijaa huvittanee vielä tietää, mitä tavaraa johannekselaiset laivoillaan rahtasivat. Ulkomaille – Saksaan ja

Englantiin – etupäässä vietiin puuta-varaa. Pietariin ja Kronstadtiin vietiin taas halkoja ja kaloja, myöskin kiviä. Ulkomailta tuotiin kivihiiltä ja suolaa, Virosta tiiliä ja Venäjältä viljaa. Siis jokseenkin samoja tavaralajeja vietiin ja tuotiin, kuin maantietokirjasta olemme aikoinaan lukeneet.

Pitkälle oli aika vierähtänyt siinä Simo-ukon tarinoita kuunnellessa. Paljon olisi hänellä varmasti ollut vielä hauskoja muistoja kerrottavana, mutta siihen ei yksi, eikä kaksi päivää riittäisi. Mutta jos jotain johannekselaista huvittaa näistä ajoista ja sen ajan miehistä enemmän kuulla, menköön vain Simon Pentin luokse. Kyllä Pentti kertoo, kun saa kiitollisen kuulijan.

Sen takaa Yrjänä.

Lähde:
Historiallinen sanomalehtikirjasto, Karjala 20.4.1929

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1545864?term=johannekselaisia&page=9>

Laulamme koronan suohon!

VIIPURIN LAULUVEIKOT

TULENKANTAJAT

125-Vuotisjuhlakonsertti

MUSIIKKITALON KONSERTTISALI, HELSINKI
LA 23.4.2022 KLO 14 & KLO 18
JOHTAA ILKKA AUNU

Vietä kanssamme elämyksellinen konsertti täynnä karjalaista iloa, yhteisöllisyyttä ja laulum juhlaa!

Viipurin Lauluveikkojen 125-vuotisjuhlakonsertissa soi Suomen tarina. Konsertissa ovat läsnä Viipurissa perustetun ja evakkotaipaleen kulkeneen kuoron historia, nykyisyys ja tulevaisuus.

Historian jylhiä sointeja kuullaan mieskuorotaiteen ajattomissa klassikoissa, joiden tulkina Lauluveikot erityisesti tunnetaan. Nykypäivän sykeä kuullaan rakastetuimpien radiohittien sävelillä. Tulevaisuutta viitoittavat kantaesitykset, joissa voimme kuulla, minne suomalainen mieskuorolaulu on suuntaamassa.

Karjalainen poljento kajahtaa laulussamme niin historian, nykyisyyden kuin tulevaisuuden sävelillä. Viipurin Lauluveikkojen juhlakonsertit ovat perinne monille karjalaisille ja karjalaisuuden ystäville.

Tuutha siekii kuuntelemmaa, laulamaa ja juhlimaa yhes!

Karjalaisuuden tulenkantaja Viipurin Lauluveikot toivottaa Teidät lämpimästi tervetulleeksi juhlakonserttiinsa lauantaina 23.4.2022.

Viipurin Lauluveikot eivät lannistu

Koronakohkaamisesta on koitunut hankaluuksia monelle kuorolle, myös Viipurin Lauluveikoille. Konsertteja on peruttu ja ajoittain jouduttu harjoittelemaan etänä. Mutta kuoro on selvinnyt pahemmastakin – ja aikoo selvittää nytkin: perinteiset esiintymiset pyritään hoitamaan entiseen malliin.

125-vuotias Viipurin Lauluveikot koki alkuaikoinaan kovia: sortovuosina kuoron jäseniä tuomittiin vankilaan, kolmesti jouduttiin sotaan ja kahdesti evakkomatkalle. Koti ja kotikaupunki menetettiin ja arvokas arkisto katosi. Kuoro kokosi rivinsä Helsingissä 1944, jossa toimi väliaikaistiloissa vuoteen 1974 asti. Silloin valmistui Karjala-talo ja kolmen vuosikymmenen evakkomatka päättyi. Uuteen kotiin sijoitettiin myös kuoron arvokkain esine: Viipurista viime hetkellä pelastettu Steinway-flyygeli.

Viipurin Lauluveikot perustettiin Viipurissa vuonna 1897 nimellä Wiborgs Sångarbröder.

Kuoron taiteellisina johtajina on aina toiminut maamme eturivin taiteilijoita, mm Allan Schulman, Taneli Kuusisto, Sulho Ranta ja Felix Krohn. Rivilaulajista on noussut kuuluisuuteen mm Armas Järnefelt.

Nykyinen johtaja, säveltäjä, kapellimestari Ilkka Aunu aloitti vuonna 2017.

Viipurin Lauluveikkojen adventtikonsertti Johanneksen kirkossa on perinne jo vuodesta 1953. Solisteina ovat esiintyneet mm kuoron taiteilijajäsenet Jaakko Ryhänen ja Johanna Rusanen laulu sekä Tauno Äikää ja Pertti Eerola urut. Kuoro herättää Suomen joka vuosi itsenäisyyspäivän aamuna Tähtitorninmäen valtakunnallisessa lipunnostossa. Kuorolle on ominaista väkevä laulanta ja välitön karjalainen henki. Se on ainoa kuoro, jolle Jean Sibelius on säveltänyt kunniamarssin.

Veteraanityö kunniaassa

Vuonna 2003 Viipurin Lauluveikoilla oli kunnia vastaanottaa Helsingin Sotaveteraanikuoron perinteet. Jokainen lauluveikko tiedosti tehtävän tärkeyden ja merkityksen, lauloihan perinteen luovuttajien riveissä tuolloin vielä kolmisenkymmentä laulajaa. Kaikki he olivat sotiin osallistuneita tammenlehvän kantajia, kuten myös kuoroa johtanut musiikkieverstiluutnantti Arvo Kuikka. Hänen tunnuslauseensa oli ”me laulamme, kunnes meille lauletaan”.

Vuotuiseksi perinteeksi oli muodostunut itsenäisyyspäivän aaton kirkkojuhla Temppeliaukion kirkossa. Sen käytännön järjestelyt siirtyivät asteittain Viipurin Lauluveikoille.

Tavaksi tuli vuosittain laulaa lopuksi Kalervo Hämäläisen ”Veteraanin iltahuuto” ja Jean Sibeliuksen ”Finlandia-hymni”. Joka kerta näkyi yleisön kasvoilta, että nyt meni sanoma perille.

Tammenlehvämiesten viimeinen esiintyminen oli vuonna 2019, mutta kirkkojuhlia jatketaan edelleen. Tätä viestikapulaa ei pudoteta!

Veteraanityön eräänä valtakunnallisena huippukohtana muistetaan vuoden 2010 veteraanien laulujuhlat, jolloin Viipurin Lauluveikot johti käytännön järjestelyjä: Talvisodan päättymisen 70 v-muistoksi Helsingin jäähallissa lauloi peräti 700 veteraani- tai perinnekuorolaista eri puolilta Suomea. Presidentti Tarja Halosen tervehdyssanojen jälkeen saatiin kuulla Nuijamiesten marssin jyllä. Sen vastakohtana seurasi hiljaisuus, kun teatterineuvos Matti Ranin lausui runon ”Hyvästi Kirvesmäki”. Ne olivat veret seisauttavia hetkiä.

Juhlavuosi näkyy ja kuuluu

125-vuotisjuhlavuoden päätaphtuma ”Tulenkantajat”- juhlakonsertti kuullaan Musiikkitalossa 23. huhtikuuta klo 14 ja klo 18. Ohjelmassa soi Suomen ja Karjalan tarina sekä kuoron historia, nykyisyys ja tulevaisuus. Tervetuloa vaikuttamaan!

– Matti Mäkinen –
www.viipurinlauluveikot.fi

Kuoro 1944

Viipurin Lauluveikot, Monrepos.

Valitusvirsi koronalle

Korona on kurittanut meitä pari vuotta ihmiset on kiukuissansa eikä ihan suotta. Naamari on kasvoilla kun kauppaan täytyy mennä eikä enää vitsittää niin helposti nyt lenna.

Etäisyyttä täytyy pitää kahden metrin verran ja halata ei uskalla edes yhden ainoan kerran. On kolme kertaa rokotettu ja se ei vielä riitä kun korona ei piittäile nyt yhtään edes siitä.

Siis koronalle antakaamme peffaan iso potku kun se meille aiheutti elämäämme sotkun nyt rajoitukset poistuvat ja uusi arki alkaa onkin syytä tanssahdella nostakaa siis jalkaa!

– Seija Kaiti –

MITÄ HÄÄ MERKINNÖÖ?

– OSA 1 –

1. asettuu	
2. etekehane	
3. etosa ihmine	
4. haljakka	
5. hanakka	
6. holotna	
7. hotu	
8. hupa	
9. hutoi	
10. höntttö	
11. ilettää	
12. ilkosillaa	
13. jamakkapiirakka	
14. juska	
15. jätetön	

Oikeat vastaukset sivulla 8.

Sotamuistosampo-portaali julkaisee ainutlaatuisen veteraanien haastatteluaineiston oheismateriaaleineen

200 veteraanihaastattelua, 400 tuntia ainutlaatuista videomateriaalia, 200 erilaista tarinaa elämästä Suomessa ennen sotia, sotien aikana ja sotien jälkeen. Nyt uudella ja monipuolisella tavalla käytettävissä.

Uusi Sotamuistosampo-portaali julkaisee tämän videoaineiston avoimena verkkopalveluna. Palvelun innovaationa on mahdollisuus hakea erilaisilla hakuehdoilla videoiden sisällä olevia tekstikohtia. Videon katselukokemuksista rikastetaan tarjoamalla käyttäjälle siihen liittyviä lisätietoja, esimerkiksi karttoja sekä linkkejä henkilöitä ja joukko-osastoja koskeviin lisätietoihin Sotasampo-palvelussa.

Veteraanihaastattelut on taltioitu vuosina 2007–2009 Tammenlehvän Perinelliiton ja Suomen Sotaveteraani- liiton haastatteluprojektissa. Ne sisältävät henkilökohtaisia kokemuksia ja tarinoita talvi-, jatko- ja Lapin sodan tapahtumista. Kertojina ovat eri ase- lajien miehet, virolaiset vapaaehtoiset eli Suomen Pojat, suomalaisessa SS- vapaaehtoisjoukoissa palvelleet, lot- tat, sotilaskotisisaret ja sotilaspojat.

Haastatteluiden kokonaiskesto on noin 400 tuntia.

Sotamuistosampo on esimerkki se- manttisen webin mahdollisuuksista

Projekti videoaineiston arkistoi- miseksi sekä julkaisemiseksi verkko- palveluna käynnistyi vuonna 2021 Kansallisarkistossa ja Aalto-yliopistossa, ja sen rahoittajana oli Tammenlehvän Perinelliitto. Verkkopalvelusta kehi- tettiin semanttinen portaali hyödyn- tämällä Aalto-yliopistossa ja Helsingin yliopistossa kehitettyä Sampo-mallia ja Sampo-UI työkalua. Työ on jatkoa yli- opistojen, Kansallisarkiston ja muiden yhteistyökumppaneiden aiemmille sota- historiallisille portaaleille (”Sotasampo : Talvi- ja jatkosota semanttisessa we- bissä” ja ”Sotasurmasampo 1914–1922: Suomen sisällis- ja heimosodat semant- tisessa webissä”).

Hankkeen laajempaan visioon on luoda Videosampo-kehysjärjestelmä, jonka avulla voitaisiin julkaista helposti erilaisia kulttuurihistoriallisia ja muita videoaineistoja siten, että käyttäjä voisi hakea paitsi videoita kokonaisuuksina myös itseään kiinnostavia kohtia nii-

den sisällöistä. Ideana on, että videon sisällöstä luodaan aikaleimoilla varus- tettu tekstikuvaus esimerkiksi videon tekstityksen perusteella. Aikaleimatut tekstit analysoidaan kieliteknologian avulla ja niistä muodostetaan hakuin- deksit, jolloin on mahdollista löytää esimerkiksi tiettyä henkilöä, paikkaa tai asiaa käsittelevät kohdat videosta. Järjestelmä yhdistää tekoälyperustaisia kieliteknologioita ja semanttisen webin teknologioita uudella tavalla.

Kansallisarkisto kehittää projektin yhteydessä omia valmiuksiaan digitaal- isessa muodossa olevien av-aineistojen pysyvään sähköiseen säilyttämiseen sekä vahvistaa monimuotoisen histo- riantutkimuksen työkalujen kehittä- mistä tutkimuksen tarpeisiin.

Sotamuistosampoon voi tutustua osoitteessa

<https://sotamuistot.arkisto.fi/fi/>.

Lisätietoja Sotamuistosampo- portaalista ja -hankkeesta:

Sotamuistosampo: Veteraanien ker- tomuksia - Semantic Computing Research Group (SeCo) (aalto.fi)

VILJO RÖMPÖTTI

Vokki

Tai rukkihan se täällä on. Mutta mitä nimestä, maistuu vain turhan kansan- tieteelliseltä. Muistelen, mitä muistelen. Siis: vokki.

Mieleeni on jäänyt päivä, jolloin siitä tuli perheen jäsen, eräs lapsuuteni ystävä. Vokki oli kotoisin Viipurin markkinoilta – missä lienee syntynyt, Säkkiärvellä.

Jo alkutalven pakkassää teki silloin kunnolliset kelit. Oli lunta ja jäätäkin, niin että Mäkärlahden pohjukasta pääsi ajamaan suoraan Pantsarlahden ran- taan. Pieni miehenalku tarkasteli uteli- aana vällyn alta jääkenttää ja vähitellen lähenevää kaupunkia, jossa talot ja tornit näyttivät olevan yhtä möykkyä, mikä vasta lähempänä hajosi moninaisiksi yksityiskohdiksi. Kaviot rouskahtelivat jään pintaan, pitkän rekijonon joltakin kohdalta huudettiin jotakin, ilmassa leijaili pakkashuuruu kuin maiseman katonna. Oli hyvä tietää istuvansa isän ja äidin välissä, siinä vähän alempana tuulelta suojassa, kun nämä asiallisesti keskustelivat, mitä ostetaan ja miten. Kuuli senkin kun sanottiin, että ostetaan nyt vokki sieltä Punasenlähteen torilta.

Tuo päivä on piirtynyt silloinen miehenalun tajuntaan yksityiskohtien

hukuttavana röykkiönä, kokonaisuu- deksi seestymättä. Kun hevonen oli ajettu turvalliseen pilttuuseen siellä kauppias Pesosen pihalla, löi kadulla vastaan loputtoman liikehtimisen ja äänien aristuttava hyöky. Mutta vokki tavattiin kuin tavattiinkin torilta paljon rihkaman ja syötävän, puuastioiden ja ajokaluhen joukosta. Sorvattuna ja sirona, kauniin sinisenä, vieläpä kul- lanvärisillä viiruilla koristettuna. Isä otti sen sieltä ja samalla sukset, oikeat kajaanilaiset. Piti nimittäin nuorim- mankin markkinamiehen jotakin saada.

Sen kertaisen paluumatkan loppuosa viivästyi iltapimeään. Ajettiin lumisen metsän läpi ja taivaan tummuuteen syt- tyivät talviset tähdet. Ruuna ei pitänyt kiirettä, eikä sitä tainnut olla meillä muillakaan. Kaislahdessa poikettiin kahville ja hevosta lepuuttamaan. Tämä kuului sen aikaisiin tapoihin. Vokki ja sukset saivat odottaa reessä pihalla ja sil- loin kai käväisi nuorimman matkamie- hen mielessä jo malttamaton odotuskin, että kumpi tästä päästäisiin kotiin niitä näyttämään ja koettamaan.

Ne sukset olivat ja menivät, vokki pysyi perheessä. Äidin ystävähän se tietys- ti lähinnä oli, mutta muistaa silloinen miehenalkukin tuon kapistuksen vielä vuosikymmenien takaa. Vaatimattomana

mutta aina toimintavalmiina. Se on jol- lakin tavoin liittynyt etenkin niihin hil- jaisten iltojen hämärikköhetkiin, jolloin lamppua ei heti sytytetty. Petrooli, tai kirassiksihan sitä sanottiin, oli rahan- alaista tavaraa, eikä sitä sopinut tuhla- ta. Oikaistiin siis tuvan penkille vähän odottamaan. Ja kun sitten torkahduk- sen jälkeen heräsi, olikin jo tupa valistu. Korvaan sattui tutunomainen hyrinä: äiti polki vorkkia ja villalepeistä kiertyi rullalle harmaata sukkalankaa. Siihen hyrinään saattoi joskus vaikka uudelleen nukahtaa.

Ajan liukuhihna on vienyt nuo illat jo pitkälle tästä nykyisyydestä. Vuosien mennen tulivat uudet ajat ja ihmiset. Tämän jutun silloinen miehenalkukin oli missä oli, kunnes kerran osui entisille kotitanterille. Kurkisteli paikkoja kuin jotain muistellen. Ja eikös vain kaiken vi- rattoman rojun joukosta sattunut silmiin vanha tuttu. Entinen äidin vokki, hylät- tynä raajarikkona ja tomun peittämänä.

Kuka tässä enää sellaisia, nykyaikana! Mutta kurkistelijan mielessä käväisi muisto erästä talvi-illasta yksinäisel- lä metsätiellä, jolloin lumisissa puissa oli juhlan tuntua ja taivaalla paloivat vilkkuvat tähdet. Ja monista muistakin illoista, kun hämärikköhetki päättyi tuon vokin hyrinään.

– Johannekselainen 5/1954 –

MITÄ HÄÄ MERKINNÖÖ?

Oikea rivi:

1. rauhoittua, tasaantua
2. laiska, viitsimätön
3. etevä, taitava
4. laimea, haalea
5. innokas, halukas
6. kylmä
7. tila
8. huonokuntoinen, nopeasti kuluva
9. huono
10. hölmö, hupsu
11. hävettää
12. alasti
13. piimä-/rahkapiirakka
14. savupelti
15. tottelematon, vallaton

Tulos: _____p./ 15 p.

Kattavaa isännöintipalvelua Turun alueella

Turun talousalueen suurimpana yksityisenä isännöitsijätoimistona olemme tarjonneet kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita jo yli 50 vuoden ajan. Se on luonut näkemyksen siitä, miten isännöintialan ammattilaisen tulee toimia.

Varsinais-Suomen Isännöintitalo Oy on auktorisoitu ja ISA r.y:n auditoima, työntekijöidensä omistama isännöitsijätoimisto.

Kaipaako taloyhtiönne ammattitaitoisen ja osaavan isännöitsijätoimiston palveluita? **Ota meihin yhteyttä!**

Olette lämpimästi tervetulleita tutustumaan toimistoomme!

Ari Kesäläinen, Toimitusjohtaja, RI (YAMK), AIT, ISA
p. 020 722 9944, 0400 523 194
Maariankatu 4 C, 20100 Turku
ari.kesalainen@isannointitalo.fi

www.isannointitalo.fi

Autokorjaamo Testipiste oy

Hallimestarinkatu 22
20780 KAARINA

Puh. (02) 243 5585
Faksi (02) 243 5100
Gsm (0400) 824 767
markku.hiiri@testipiste.fi

TOYOTA

autokorjaamo m.hiiri
testipiste

Johannekselainen

Johannekselainen ilmestyy 9 kertaa vuodessa

Kustantaja ja julkaisija:

Johannes-Seura ry

Toimisto:

Myllytie 1 (Kirkonkulma) 21500 Piikkiö, puh. 02-4795 118
Avoinna: **kerran kuukaudessa keskiviikkona** klo 12-17 ja kuukauden **ensimmäisenä ja kolmantena arklauantaina** klo 10-15. (ks. sivu 2)
www.johannes.fi
sähköposti: Johannesseura@elisanet.fi
Päätoimittaja:

Hannu Rastas, Saksantie 89, 21500 Piikkiö

Puh: 050-3541 363

Sähköposti: hannu.rastas@dlc.fi

Lehtitoimikunta:

Marjatta Haltia, Liisa Katajainen, Hannu Sinkkonen, Kaija Sipilä, Heli Sirkesalo ja päätoimittaja.

Lehden toimittajia:

Kaikki lukijamme, johannekselaiset ja heidän ystävänsä.

Ilmoitushinnat: 0,55 €/palstamm (perusteena 4-palstainen sivu, palstan maksimileveys 70 mm).

Säännöllisistä jatkuvista ilmoituksista alennus.

Kuolinilmoitukset:

- korkeus < 10 cm = 80 €

- korkeus enintään 10-15 cm = 100 €

Kiitosilmoitukset:

5 €.

Tilaushinnat vuonna 2022:

Vuosikerta (9 lehteä) 40 € Suomi ja Ruotsi, muut maat 45 €.

Lisänumerot 3 €/kpl + mahdolliset toimituskulut.

Piikkiön Osuuspankki FI54 4714 1020 0595 46.

Toimituksellinen aineisto:

Lukijoiden kirjoituksia ja kuva-aineistoa otetaan muokattavaksi julkaisemista varten tai julkaistavaksi sellaisenaan.

Vastuu ja päätökset julkaisemisesta ovat toimituksen. Julkaisemisen jälkeen alkuperäiset kuvat palautetaan, muu aineisto pyydettyäessä.

Vastuu ilmoituksista:

Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoituksen poisjäämisestä tai muusta julkaisemisesta sattuneesta virheestä lehden vastuu rajoittuu enimmillään ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

Taitto: Esa Haltia

Sata-Pirkan Painotalo Oy